

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ УЯВЛЕНЬ ПРО САМОАКТУАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

Ковальська Альона Владиславівна

здобувач вищої освіти факультету публічного управління,
соціальних та природничих наук, спеціальності 053 «Психологія»

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Науковий керівник: Яцюк Марія Валеріївна

ORCID ID: 0000-0002-2393-9964

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Україна

Актуальність теми, розробка її у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі. У сучасному світі відбувається значна трансформація уявлень про гендерні ролі. Традиційні стереотипи поступово змінюються, і жінки та чоловіки все більше прагнуть до рівності у професійному, соціальному та особистому житті. Розуміння гендерних особливостей уявлень про самоактуалізацію допомагає підтримувати цей процес, сприяючи більш глибокому розумінню потреб і потенціалу обох статей. Актуальність вивчення гендерних особливостей уявлень про самоактуалізацію особистості відображає прагнення до більш глибокого розуміння людини в сучасному суспільстві, де питання гендерної рівності, саморозвитку та індивідуального благополуччя набувають все більшого значення.

У наш час задля розвитку подальших досліджень у напрямку розвитку потенціалу самоактуалізації особистості покладено такі положення:

1) фундаментальні положення гуманістичної психології, які визначають особистість як систему, що самовдосконалюється, поведінка

якої заснована на суб'єктивних переживаннях, прагненні до самоактуалізації, самореалізації та реалізації власних можливостей (А. Маслоу, Р. Мей, К. Роджерс, Е. Шостром);

2) теоретичні та експериментальні дослідження проблем індивідуальності, процесів гармонійного розвитку та гармонійного виховання особистості, розвитку особистості у процесі життєдіяльності, співвідношення зовнішніх та внутрішніх чинників у розвитку індивідуальності (Б. Г. Ананьєв, Л. І. Божович, С. Л. Рубінштейн, В. Е. Чудновський та ін.);

3) ідеї та уявлення вітчизняних та закордонних дослідників: про критерії особистісного зростання, методи психокорекції особистості (С. Л. Братченко, С. І. Макшанов, М. Р. Міронова та ін.); про психологічні механізми самодетермінації, що лежать в основі свободи людини (Д. О. Леонт'єв та ін.).

Мета статті: розкрити гендерні особливості уявлень про самоактуалізацію особистості.

Виклад основного матеріалу. Гендер (Gender) у психології – соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди дають визначення поняттям «чоловік» і «жінка». Оскільки стать (sex) є біологічною категорією, соціальні психологи часто посилаються на гендерні відмінності, які обґрунтовані біологічно, як на «статеві» [1, с. 7].

Гендерні відмінності – відмінності між людьми, зумовлені їх статевою приналежністю. Так, вважається, що у чоловіків більш розвинені просторові і математичні здібності, вони агресивніші й більш доміантні, для них значущі професійні ролі, але не доведено, що вони активніші за жінок, самодостатні, незалежні, легко приймають рішення, люблять математику і науку, неемоційні. Жінок характеризують як таких, у яких добре розвинені вербальні здібності, дружелюбність і контактність, які надають перевагу сімейним ролям, але не доведено, що вони більш

тривожні, імпульсивні, акуратні, мають самооцінку, нижчу від чоловіків [2, с. 118].

Багато сучасних дослідників (Є. П. Ільїн, І. С. Кон, М. П. Фетіскін та ін.) вважають, що зараз відбувається зміна традиційних стереотипів та еталонів мужності та жіночності. У деяких видах професій спостерігається зростання кількості чоловіків із фемінізованими рисами особистості. Останнім часом можна спостерігати, що жінки стали більше маскулінізовані у боротьбі за свої права та рівні можливості [3]. Це пов'язано з тим, що для самоактуалізації у професійній діяльності жінки мають доводити свою конкурентоспроможність на ринку праці. Внаслідок таких перетворень стає актуальним дослідження гендерних особливостей уявлень про самоактуалізацію.

Не дивлячись на активний інтерес сучасних дослідників до концепції самоактуалізації, автором якої вважається А. Маслоу, єдиного уявлення про те, що являє собою феномен самоактуалізації, до цього часу не вироблено. Існують відмінності в інтерпретації основних термінів, таких, наприклад, як «самоактуалізація», «самореалізація», «особистісне зростання», «гармонійна особистість», не розроблено чітких загальноприйнятих визначень та критеріїв.

Існує багато синонімів терміну «самоактуалізація», ідентичними вважаються «самореалізація» та «самовдосконалення». Якщо поєднати разом визначення у різних словниках, то самоактуалізація – це безперервна реалізація потенційних можливостей, здібностей та талантів, тобто постійне прагнення до самовдосконалення. Тотожним є поняття самореалізації, що визначається нами як вище бажання людини реалізовувати свої таланти та здібності, прагнення людини проявити себе у суспільстві, продемонструвати власні позитивні сторони.

Існують різні соціальні уявлення про самоактуалізацію чоловіків і жінок. Це відбувається через наявність соціальних стереотипів,

невіддільних від людського життя. Існує жорстке розподілення професій за статевою ознакою, так спеціальності, пов'язані з політичною і керівною роллю, визначаються як «чоловічі». Розширення уявлень суспільства про можливість реалізації жінкою своїх можливостей не тільки у сімейній, суспільній, а й у політичній і професійній сферах, дозволило значній частині жінок опанувати частину професій, пов'язаних з управлінням. Вітчизняні та зарубіжні дослідження свідчать, що традиційні гендерні ролі ускладнюють самоактуалізацію саме жінок, обмежуючи можливості «поза сімейної» самореалізації. Відповідь на питання про наявність гендерних особливостей самоактуалізації можуть дати певні дослідження, результати якого показали, що чоловіки більшою мірою незалежні, ніж жінки, і здатні керуватися власними цілями, переконаннями, установками та принципами, більш вільні у виборі, не підвладні зовнішньому впливові, вони більш схильні, на відміну від жінок, приймати себе такими, якими вони є, незалежно від оцінки своїх переваг і недоліків, а також сприймати свій гнів й агресію як нормальні прояви людської природи, не відкидають їх як щось неприродне. Це дає їм можливість краще контролювати власну агресивну поведінку.

Жінки більшою мірою, порівняно з чоловіками, схильні сприймати природу людини у цілому як позитивну («люди у цілому – добрі»), більш сенситивні до своїх внутрішніх станів, точніше розуміють власні почуття і потреби. За результатами дослідження характерним для жінок є цілісне сприйняття світу та людей, здатність знаходити закономірний зв'язок в усіх явищах життя (робота-гра, егоїзм-безкорисливість, тілесне-духовне та ін.), розуміння, що ці протилежності не є антагоністичними, свідомо пов'язувати протилежні життєві явища. Також жінки більш контактні, порівняно з чоловіками, вони швидше входять у контакт і встановлюють взаємовідносини з іншими людьми, відкриті спілкуванню [1, 114].

Жінка, що самоактуалізується, на думку жінок, повинна володіти: завзятістю, розумом, цілеспрямованістю, красою, читати книги, прагнути вдосконалення, мати вищу освіту, бути впевненою у собі, і з сильним характером. Чоловік, що самоактуалізується, на думку чоловіків, повинен володіти: завзятістю, мати стабільний прибуток, розум, цілеспрямованість, фізичну силу, бути працьовитим, упевненим у собі, добрим, чуйним і мати сильний характер.

Чоловік, що самоактуалізується, на думку чоловіків, повинен володіти: завзятістю, мати стабільний прибуток, розум, цілеспрямованість, фізичну силу, бути працьовитим, упевненим у собі, добрим, чуйним і мати сильний характер.

Відмінності між чоловіками та жінками дозволяють припустити, що для чоловіків і жінок велике значення мають особистісні характеристики в описі образу особистості, що самоактуалізується. Але при цьому жінки бачать самоактуалізовану жінку більш зосереджену на собі, що, можливо, пов'язано з тим, що жінці зараз дуже важливо добре виглядати і вміти себе подати, щоб у сучасному світі, де все ж таки домінують чоловіки, не відставати від них, а в чомусь навіть і перевершувати.

Висновки. Гендерні особливості уявлень про самоактуалізацію особистості виявляються в різницях між чоловіками та жінками щодо сприйняття та реалізації внутрішнього потенціалу, що обумовлено соціальними, культурними, психологічними та біологічними факторами. Основні аспекти включають соціальні ролі та стереотипи, ціннісні пріоритети, сприйняття успіху, емоційну сферу, самооцінку, підходи до кар'єри та сім'ї, способи досягнення самоактуалізації, а також реакцію на стрес. Ці особливості відображаються в різних підходах до самоактуалізації, але можуть варіюватися залежно від особистості та контексту.

Список використаної літератури

1. Діденко С. В., Козлова О. С. Психологія сексуальності: підручник, Видавництво: Київ: Академвидав – 2009.- с. 304.
2. Мамчур І. П. Психологічні особливості гендерного сприйняття зовнішності у підлітковому віці. У матеріалах II Міжнародної науково-практичної онлайн конференції (25 лютого 2022 року). Збірник тез. Кропивницький: ЦДПУ, 2022. С. 209.
3. Соловйов О. М. Гендерні особливості уявлень про самоактуалізацію особистості. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені ВО Сухомлинського. Серія: Психологічні науки. Вип.13., -2014. С. 201-204.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Козак Андрій Андрійович

здобувач вищої освіти факультету публічного управління,
соціальних та природничих наук, спеціальності 053 «Психологія»

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Науковий керівник: Томчук Михайло Іванович

ORCID ID: 0000-0002-4508-1495

доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

Україна

Актуальність теми, розробка її у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі. Сучасні реалії висувають перед молоддю чимало вимог, змушуючи її до постійної боротьби за збереження життєвих ресурсів та соціальну позицію. Це стає причиною того, що навантаження на нервову